

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 12. 1958, sp. zn. 1 Tz 318/58

Číslo: 7/1959

Právní věta:

Prostředky poskytnuté státem na úhradu mimořádných nákladů (obnovení kulturně historických památek apod.) i když byly vyplaceny do rukou církevních funkcionářů zůstávají majetkem v socialistickém vlastnictví a nelze je tudíž považovat za církevní majetek.

Církevní funkcionář, který byl pověřen správou peněz vyplacených státem k takovému účelu, byl tím povolán k obstarávání věci veřejné, i když jinak při vykonávání církevních záležitostí není veřejným činitelem. (§ 75 odst. 10 tr. zák.)

Jestliže příslušná organizační složka církve nebo náboženské společnosti je odkázána na státní příspěvky, dotýká se úmyslné zmenšení majetku této organizační složky ve svých důsledcích majetku v socialistickém vlastnictví.

Věci v dispozici církve, které pro svou uměleckou nebo kulturní hodnotu jsou majetkem celé společnosti a které proto nelze buď vůbec nebo jen se značnými náklady nahradit, mají charakter majetku v socialistickém vlastnictví a útoky proti nim je nutné posuzovat jako útoky na socialistické vlastnictví podle § 245 nebo § 245a tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 29.12.1958

Spisová značka: 1 Tz 318/58

Číslo rozhodnutí: 7

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Majetek církevní, Posouzení právní, Rozkrádání a poškozování majetku v socialistickém vlastnictví, Veřejný činitel

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Lidový soud v Chebu uznal obžalovaného vinným, že jako vikář arciděkanského úřadu v Chebu, pověřený hospodařením se státním příspěvkem ve výši 520.000 Kčs poskytnutým odborem pro věci církevní rady KNV v Karlových Varech na opravu a rekonstrukci věží chrámu sv. Mikuláše v Chebu, použil z tohoto příspěvku jednak částky 114.168,29 Kčs pro jiné účely nadřízenými orgány neschválené a neplánované, jednak neoprávněně vydal 23.553,18 Kčs za práci a materiál bývalé

soukromé firmě a záměrně opožděně vyúčtoval na státní příspěvek částku 102.523,53 Kčs za práce, které nebyly provedeny. Na své osobní konto ve státní spořitelně převedl ze státního příspěvku částku 76.221,38 Kčs.

Tyto skutky posoudil lidový soud jako trestný čin porušení povinnosti veřejného činitele podle § 175 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. c) tr. zák. (s tím, že čin měl za následek z načnou škodu).

Obžalovaný byl dále uznán vinným, že ze zmíněného státního příspěvku vyplatil 40.404,08 Kčs jednotlivým soukromým osobám za neprovedené práce a úkony a že si ponechal zejména z nezaúčtovaných úroků ze státního příspěvku 11.945,19 Kčs. Tento skutek lidový soud posoudil jako trestný čin rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 245 odst. 1 písm. c), odst. 4 tr. zák. (s tím, že tímto činem, jehož se obžalovaný dopustil zneužívaje svého postavení jako veřejný činitel, způsobil značnou škodu).

Konečně byl obžalovaný uznán vinným trestným činem zpronevěry církevního majetku podle § 248 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., který lidový soud spatřoval v tom, že obžalovaný použil neoprávněně částky 132.806,73 Kčs, získané jednak o státní pojišťovny jako náhradu škody za živelné pohromy na různých církevních objektech, jednak prodejem většího množství zvonoviny z majetku vikariátu uskutečněným bez souhlasu nadřízených orgánů a dále z výnosu kostelních sbírek.

Za tyto trestné činy lidový soud uložil obžalovanému úhrnný trest odnětí svobody v trvání čtrnácti let, peněžitý trest 20.000 Kčs (pro případ jeho nedobytnosti náhradní trest odnětí svobody v trvání jednoho roku), vyslovil ztrátu čestných práv občanských, propadnutí osobního auta získaného z peněz nabytých trestným činem a uznal obžalovaného povinným nahradit Čs. státu, zastoupenému finančním odborem rady KNV v Karlových Varech částku 52.349,27 Kčs a se zbytkem uplatňované škody odkázal poškozený Čs. stát na řízení ve věcech občanskoprávních.

Krajský soud v Karlových Varech k odvolání obžalovaného zrušil rozsudek lidového soudu a vrátil věc lidovému soudu k novému projednání.

Krajský soud vyslovil pro lidový soud závazný právní názor, že je pochybeným rozhodnutí lidového soudu v tom, že obžalovaný byl v případě, kdy spravoval majetek poskytnutý jako státní příspěvek na opravu kostelních věží, veřejným činitelem a že státní příspěvek k tomuto účelu církvi poskytnutý je majetkem v socialistickém vlastnictví.

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona podané předsedou Nejvyššího soudu zrušil usnesení krajského soudu a tomuto soudu uložil, aby ve věci znovu jednal a rozhodl.

Odůvodnění:

Předseda Nejvyššího soudu ve stížnosti pro porušení zákona uvedl, že krajský soud vyslovil nesprávně právní názor, že obžalovaný nebyl veřejným činitelem v případě, kdy hospodařil se státním příspěvkem poskytnutým na opravu kostelních věží a že státní příspěvek k tomuto účelu poskytnutý není majetkem v socialistickém vlastnictví.

Nejvyšší soud shledal, že byl porušen zákon.

K názoru krajského soudu, že obžalovaného, pokud spravoval majetek poskytnutý jako státní příspěvek na opravu kostelních věží, nelze považovat za veřejného činitele a že státní příspěvek k tomuto účelu poskytnutý není majetkem v socialistickém vlastnictví, je nutno předeslat, že církev nelze pokládat za socialistickou právní osobu a její majetek nelze pokládat za majetek v socialistickém vlastnictví. Rovněž církevního funkcionáře při obstarávání církevních záležitostí a vykonávání církevních funkcí, nelze pokládat za veřejného činitele, neboť církev nelze zařadit mezi

dobrovolné organizace s cíli a účelem, jak to uvádí zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních. V dobrovolných organizacích a shromážděních sdružuje se lid k uplatnění svých demokratických práv a tím k upevnění lidově demokratického zřízení a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu. Náboženství je však ve vztahu ke státu soukromou věcí. Nelze proto církev zařadit mezi uvedené dobrovolné organizace, ani církevní funkcionáře nelze pokládat za činitele, kteří při výkonu svých církevních funkcí obstarávají veřejné věci.

Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, poskytuje církvím a náboženským společnostem hmotné zajištění jejich existence. Stát nepřispívá církvím, aby zvětšoval jejich majetek, nýbrž stát přispívá církvím ke splnění určitých, v rozpočtu uvedených účelů.

Konsistoře sestavují podle zásad státního rozpočtu rozpočty na opakující se výdaje a tyto výdaje stát dotuje, avšak veškeré oddíly rozpočtu stejně jako státního rozpočtu mají svůj účel a stát poskytuje příspěvky vždy jen k určitému účelu. Pokud není účelu dosaženo, zůstávají částky poskytnuté k tomuto účelu ve vlastnictví státu a teprve, když je účel splněn, stává se věc, která byla opatřena za částky k jejímu opatření poskytnuté, vlastnictvím církve.

V daném případě stát poskytl zvláštní pomoc na mimořádné věcné náklady podle § 8 odst. 2 zák. č. 218/1949 Sb. V tomto případě pomoc poskytnutá státem ze státních prostředků je v zájmu kulturním, v zájmu uchování nebo obnovení historických památek, jimiž jsou také kostely nebo církevní budovy.

Obnovení a zachování historických památek je předním kulturním úkolem, jemuž lidově demokratický stát věnuje zvláštní péči a jemuž jsou ve státním rozpočtu věnovány značné částky. V takovém případě pak stát dává prostředky na opravu a udržování těchto památek v zájmu všeho pracujícího lidu, aby zachoval a obnovil historické památky. V takovýchto případech mimořádné náklady, které stát poskytuje, nedává v zájmu církevním, nýbrž v zájmu veřejném, i když prostředky za tímto účelem vkládá do rukou církevních funkcionářů.

Nelze proto prostředky poskytnuté na úhradu takovýchto mimořádných nákladů pokládat za církevní majetek. Poskytnutím těchto prostředků nestávají se částky vyplacené na takovéto mimořádné náklady do rukou církevních funkcionářů majetkem církevním, ale zůstávají majetkem v socialistickém vlastnictví, neboť slouží především účelům, na nichž má stát veřejný zájem.

V zákoně č. 218/1949 Sb. ani ve vl. nař. č. 219/1949 Sb. není nikde ustanovení o tom, že tyto příspěvky výplatou na konto církve se stávají církevním majetkem.

Je nerozhodné, že podle směrnic býv. Státního úřadu pro věci církevní o hospodaření sborů, farností, náboženských obcí a ústředí církví č. j. 41448/54 II 2 ze dne 2. dubna 1954 event. směrnic kapitulní konsistoře ze dne 27. července 1954 státní příspěvky se vyúčtovávají v pokladním deníku na průběžných příjmových a výdejových položkách a „velké běžné opravy“ mohou být prováděny buď stavebním podnikem nebo ve vlastní režii. Tyto pokyny jsou dány proto, aby hospodaření příspěvkem státu bylo řádně podchyceno a aby duchovní věděli, jak si mají počínat. Není to však důkazem toho, že mimořádný příspěvek se stává vlastnictvím církve výplatou peněz, nehledě k tomu, že krajský soud předpisy nepřesně cituje. Směrnice kapitulní konsistoře přímo mluví o státním příspěvku a vlastních prostředcích (§ 4 odst. 7, 8, § 5). Podle části II. § 1 písm. e) cit. směrnice, stát poukáže prostředky na zvláštní účet, aby byla zajištěna kontrola, že částky slouží výhradně účelu pro nějž byly poukázány. Arciděkanství v Chebu měl pro částku na opravu kostelních věží zvláštní konto u Státní banky československé v Chebu.

V daném případě podle svědecké výpovědi vedoucího odboru pro věci církevní rady KNV v Karlových Varech při sestavování plánu na rok 1956, které prováděl 26. září 1955 KNV v Karlových Varech,

byla mezi jinými akcemi zahrnuta do plánu i oprava kostelních věží v Chebu v původní částce 450.000 Kčs. Šlo o částku, která měla být použita výhradně k opravě románských věží kostela sv. Mikuláše v Chebu. Dále pak na základě projekce, kterou dala vypracovat a zaplatila státní památková správa v Praze, došlo ke zvýšení původně plánované částky ze 450.000 Kčs na 800.000 Kčs. Obžalovaný jako vikář v Chebu byl vyrozuměn o tom, že to bylo zahrnuto do plánu. Projekty, které dala vypracovat Státní památková správa, byly zaslány přímo arciděkanскому úřadu v Chebu. Poskytnutá částka na tyto opravy byla platná na rok 1956 a v té době měla být vyčerpána anebo vrácena. O tom, že nevyčerpané částky musí být vráceny, byli všichni duchovní, tedy i obžalovaný řádně vyrozuměni.

Dne 8. listopadu 1956 pod č. j. 570/56 KNV v Karlových Varech byl dán obžalovanému příkaz ke konečnému vyúčtování poskytnutého státního příspěvku a k vrácení nevyčerpané částky nejpozději do 1. prosince 1956. Obžalovaný tento příkaz záměrně nesplnil a vyúčtování předložil až 24. ledna 1957, po několika urgencích.

Oprava věží kostela sv. Mikuláše v Chebu byla plánována jako velká památková údržba, neboť šlo o opravu architektonicky a historicky cenné církevní stavby minulých století. Jako taková byla schválena býv. Státním úřadem pro věci církevní, ministerstvem financí a Státní památkovou správou v Praze, která také zajistila vypracování projektu a náklady spojené s jeho vypracováním uhradila.

Z tohoto zjištění je prokázáno, že částka věnovaná na opravu věží kostela sv. Mikuláše v Chebu byla dána za účelem obnovení a udržení historické památky. Proto se částky, které byly vyplaceny za účelem provedení této opravy nestaly výplatou církevním majetkem, nýbrž zůstaly majetkem v socialistickém vlastnictví, neboť byly poskytnuty k účelům, na nichž stát má svůj vlastní zájem.

Obžalovaný měl tyto částky spravovat a je používat výhradně k účelu, k němuž byly poskytnuty. Protože účel, jemuž tato částka sloužila, byl záležitostí všeho pracujícího lidu, obstarával obžalovaný, který byl pověřen správou, účelným, řádným a hospodárným využitím této velké částky státních peněz, veřejné věci. Poněvadž pak obžalovaný byl jako vikář arciděkanského úřadu v Chebu povolán podle zák. č. 218/1949 Sb. s touto částkou hospodařit, byl také povolán k obstarávání této veřejné věci.

Je proto nutno obžalovaného v této funkci pokládat za veřejného činitele ve smyslu § 75 odst. 10 tr. zák.

Pokud krajský soud vyslovil pochybnosti ve výše uvedených směrech, nevzal v úvahu veškeré zjištěné okolnosti případu, nerozhodl spravedlivě a porušil tak zákon v ustanovení § 2 odst. 7 tr. ř.

Avšak i u dalších trestných činů obžalovaného, které lidový soud posoudil jako útok proti soukromému majetku, musí soud uvažovat, zda nejde o útok proti socialistickému vlastnictví.

Jestliže příslušná organizační složka církve nebo náboženské společnosti je odkázána na státní příspěvky, dotýká se úmyslné zmenšení majetku této organizační jednotky ve svých důsledcích majetku v socialistickém vlastnictví, protože náhrady za takovéto zmenšení majetku poskytuje stát ze svých prostředků, které jsou socialistickým vlastnictvím a obohacení se na škodu takového majetku je rozkrádání socialistického vlastnictví ve smyslu § 245 odst. 1 písm. c) tr. zák.

Avšak i tam, kde příslušná organizační složka církve nežádá státní příspěvek a je soběstačná, je nutno vždy ještě zkoumat, jaké společenské vztahy jednáním pachatele byly dotčeny.

Značná část majetku, který církev spravuje, představuje velké hodnoty kulturní i materiální, vytvořené v minulých dobách celými generacemi pracujících a je projevem národní kultury. Význam tohoto majetku, vzhledem k jeho povaze a hodnotám, přesahuje zájmy určitých částí obyvatelstva

(věřících), nebo takových institucí jako jsou církve nebo náboženské společnosti. V socialistické společnosti nabývá takový majetek významu všenárodního, jako kulturněhistorická památka a neslouží pouze k účelům náboženským. Proto také náš stát vynakládá značné prostředky na uchování a obnovu těchto hodnot. To je také jeden z důvodů, pro který ustanovením § 10 odst. 3 zák. č. 218/1949 Sb. je podstatně omezena možnost dispozice církevním majetkem. Věci, které pro svou uměleckou nebo kulturní hodnotu jsou majetkem celé společnosti a které proto nelze buď vůbec nebo jen se značnými náklady nahradit, mají charakter majetku v socialistickém vlastnictví a útoky proti nim je nutné posuzovat jako útoky na socialistické vlastnictví podle § 245 nebo § 245a tr. zák.

Z těchto hledisek bude proto nutno přezkoumat i právní posouzení případů, které lidový soud posoudil jako trestný čin zpronevěry podle § 248 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák.

Pokud jde o případ prodeje zvonoviny obžalovaným bude nutno přezkoumat v tom směru, zda obžalovaný neměl zvonovinu předisponovat farním úřadům, které ji potřebovaly, vůbec zadarmo a zda farní úřady, když ji platily, tak činily z vlastních církevních prostředků nebo ze státního příspěvku. Platily-li farní úřady zvonovinu ze státního příspěvku, pak by u obžalovaného přicházelo v úvahu i v tomto případě rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. K tomu, jakož i k ostatním skutkům posouzeným lidovým soudem jako zpronevěra církevního majetku podle § 248 odst. 1, 2 písm. b) tr. zák., bude třeba vyslechnout jako svědky pracovníky církevního oddělení ministerstva školství a kultury, jakož i obžalovaného.

Krajský soud dále, když dával pokyn k dalším zjištěním lidového soudu, nepostupoval i jinak správně. Krajský soud uložil lidovému soudu, aby přesně zjistil, zda a kým byl obžalovaný instruován o tom, na co je mimořádný příspěvek poskytnut a zda měl k dispozici rozpočet na plánované práce, přitom však ani nenaznačil lidovému soudu, jak to má zjistit. Krajský soud nepřihlédl ke zjištění, vyplývajícímu z výpovědi svědka, že projekty měly být zaslány arciděkanskému úřadu v Chebu, a že o celé věci byl nejlépe informován architekt, který se s obžalovaným velmi úzce stýkal, jak vyplývá i ze soukromých poznámek a deníku obžalovaného. Dále je bezpečně prokázáno, že obžalovaný byl vyzván k vyúčtování příspěvku k 1. prosinci 1956, které neprovedl, a konečně že ve směrnících býv. Státního úřadu pro věci církevní je přímo uvedeno, že nesmí být pořízeny investice, které nebyly plánovány (§ 1 bod 7).

Při zjišťování subjektivní stránky bude musit krajský soud přihlídnout k tomu, že obžalovaný je vzdělaným člověkem, který uvážil důsledky svého jednání a který si dovede učinit představu o charakteru peněz, které mu byly poskytnuty k tak důležitým úkolům. Dále bude třeba přihlídnout v tomto směru i k osobnímu deníku, který je ve výpisu v příloze ve spisech a z něhož je patrné, že obžalovaný znal dosah svého jednání a že znal i charakter vlastnictví částek, které spravoval a s nimiž protiprávně disponoval.

Soukromý deník je možno považovat za důkaz, který má osvědčit úmysl obžalovaného, neboť obžalovaný v něm vyjadřoval svoje pocity a vedl si jej za tím účelem, aby měl evidenci o své činnosti a kompromitující části dokonce zakrýval šiframi.

Krajský soud musí ve věci znovu jednat a rozhodnout o odvolání obžalovaného a znovu věc ve smyslu zde vysloveného právního názoru posoudit.